

*Guardians of the Memory
Пазители на паметта*

ТРАКИЯ И ТРАКИТЕ

Валерия Фол

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме. Тракологията, като модерна интердисциплинарна научна дисциплина, разглежда траките като равноправен партньор на елините, създава и развива безписмена култура, алтернативна на елинската. Настоящата статия дава някои сведения за политическата организация, социалната структура и култура на траките.

Keywords: Thrace, Thracology, Thracians

Заниманията с древна Тракия и с траките в Югоизточна Европа и в Мала Азия възхождат към старогръцките и към римските прозаисти и поети, които ги завещават на първите християнски писатели и на византийските автори между Фотий (IX в.) и Евстатий от Тесалоники (XII в.). Сведенията на старите географи и етноописатели се пререгистрират от XV в. насетне в европейската картография, а по същото време започват да се публикуват и описания на археологически обекти, находки, изделия, паметници и надписи от древнотракийския ареал. До края на XIX в. тези текстове се съставят от пътешественици, мисионери, куриери, офицери, дипломати и разузнавачи, които прекосяват земите на Османската империя в посока северозапад – югоизток и обратно. Те са последвани и от наблюдения на школувани теренни проучватели, чиито студии започват да се появяват още след средата на същото столетие.

Първите обобщителни съчинения върху тракийската древност се основават на монетни колекции от европейски музеи, защото тогава те съставляват най-атрактивният извор на материал. След няколко по-слабо известни опита като този на Sigebert Haverkamp „Обща история на античния свят“, публикуван в Хага, френският нумизмат М. Сагу изнася доклад пред Académie des Inscriptions et des Belles-Lettres в Париж върху историята на тракийските и на боспорските (северночерноморските) царе, изяснена по техните монети. Близо 140 години след това изследване виенският лингвист В. Томашек публикува фундаменталния си труд „Старите траки“. Той анализира документираният следи (отделни думи, лични, местни и божески имена) от езика на траките, определя го като индоевропейски и с помощта на писмени и на някои известни археологически паметници от края на XIX в. формулира първата хипотеза за произхода на този народ и за характера на неговата вяра. Възпитаниците на

класическата филология и на класическата археология в Германия, Австрия, България, Румъния и Турция очертават до Втората световна война основните направления на траколожките проучвания. През последните тридесетина години на изминалото столетие обаче за пръв път ясно се проявява интердисциплинният характер на тракологията. Той е задължителен поради обстоятелството, че траките са наблюдавани и описвани от чуждоезични автори, тъй като заради езотерическия затворен аристократически характер на духовния си живот те не създават своя литература.

До 1972 г. траките са изследвани в рамките на общите занимания на историята и културата на Югоизточна Европа и специално на Древна Гърция и Римската империя. Естеството на научната проблематика, породена от загадките на едно нелитературно аристократическо общество, предопределя и облика на учредения на 15 май 1972 г. Институт по тракология към Българската академия на науките, в който писмените и веществените извори системно се подлагат на Interpretatio Thracica. Тракологията, като модерна интердисциплинарна научна дисциплина, разглежда траките като равноправен партньор на елините, създал и развил безписмена култура, алтернативна на елинската, чрез която елините до голяма степен са могли да се самодefинират. След първия международен конгрес по тракология през 1972 г. в София конгреси са организирани в Букурещ, Виена, Ротердам, Москва, Палма де Майорка, Констанца, Александруполис-Комотини, Истанбул и Търговище (Румъния) – общо дванадесет на брой.

Траките излизат от анонимност и се превръщат в наименувани реални исторически субекти благодарение на древногръцкия епос и на по-късните писмени свидетелства. Наименованието *траки* е употребено най-напред от Омир за съюзниците на Троя от Хелеспонта (Дарданелите). Постепенно то разширява обхвата си в писмените извори и с помощта на археологическите доказателства става ясно, че покрива многобройно население, което обитава обширните пространства от Днепро-Днестровските области на североизток до Мала Азия, северния бряг на Егейско море и двуречието Струма (ант. Стримон) – Вардар (ант. Аксиос) на югоизток, юг и югозапад, Северозападна Мала Азия и до първата половина на I хил. пр. Хр. – островите Тасос, Лемнос, Самотраки, Наксос. Сборният етноним *траки* не посочва сплотен народ в една държава. Той се формира във времето между края на бронзовата епоха (края на II хил. пр.Хр.) и края на VI в. пр. Хр. в резултат на икономически връзки, политически и културни взаимоотношения между елинския свят и траките, т.е. *траки* не е етническа биологическа категория в съвременния смисъл на думата. В древността понятието *етнос* означава начин на социално-политическа организация, т.е. *етнос* е територия на културата – на обученото и възпитано поведение, което се проявява във всички сфери на човешката дейност. Поради тази причина за древните народи, включително и за траките, се пред-

почита понятието *етнокултурна общност*. От етнокултурна гледна точка, в средата на 2 хил. пр. Хр. траките са вече обособен народ. Етноконсолидационните явления се долавят в археологическия материал още към края на енеолитната (каменно-медната) и в началото на бронзовата епоха, т.е. времето между края на V и началото на III хил. пр. Хр. Тогава се наблюдава бавна инфилтрация на степно население от север-североизток, което се интегрира в автохтонното общество. През това време обитателите в Югоизточна Европа и в Северозападна Мала Азия са не само земеделци и добри животновъди, но и занаятчии с многовековно майсторство, както и опитни моряци и рибари. Това е времето, в което протича процесът на индоевропеизация, който има културно-исторически, а не етнически характер.

Към и след средата на II хил. пр. Хр. в европейския Югоизток се наблюдава преустройство на селищната система и промени в социално-политическата и икономическата уредба. От това време се откриват укрепени резиденции, които контролират географски обособени райони и показват как се стабилизират силата и активността на конната аристокрация. Съдебно-политическата, религиозната и военната власт на владетеля се допълват от стопанския му монопол, който изисква производствени, строителни и военновременни повинности. Обществото в прехода към териториални държави знае войната като всекидневие, чрез което се съсредоточават земя, суровини, пленници, имущество, съкровища, добитък, сечива и скъпоценни изделия в хазната на местната династия. Към и след средата на II хил. пр. Хр. тези династии в Тракия са все още анонимни.

През втората половина на II хил. пр. Хр. тракийският свят е типологически сходен на микенския. Археологическият материал подкрепя сведенията от най-ранния пласт на епоса за търговските контакти, културните взаимодействия и сблъсъци между траките и микенския свят. Анонимността на царете и на предвожданите от тях траки започва да изчезва през втората половина на II и началото на I хил. пр. Хр., когато се появяват общите характеристики на първите старогръцки полулегендарни известия, митосюжети и сведения на Омировите поеми „Илиада“ и „Одисея“ за траки в европейския Югоизток и в Северна-Северозападна Мала Азия.

Траките запазват етносна организация на обществото през цялата си история и тяхната култура е аристократична и нелитературна, докато Елада има друга историческа съдба. Етносно организирани общества имат различни нормативно-ценностни системи от градовете-държави (полисите) в Елада. В първия случай нормативно-ценностната система се поддържа и регулира от традицията и обредната система, във втория – от писани закони и правила. От началото на I хил. пр. Хр. тракийското общество е диахронно спрямо елинското, тъй като съхранява микенски тип социално-политически, културни и религиозни черти. Дихотомията между тракийското и елинското общество след VI

в. пр. Хр. става осезаема, макар че се виждат културни влияния в изкуството и в други области на живота.

Голямата историческа панорама за траките се разгръща след средата на II хил. пр. Хр. и е белязана с повсеместното в Югоизточна Европа разпространение и въвеждане на технологията на желязодобива и желязообработката и с началото на държавообразователните процеси. Те започват с тракийското и трако-пеласгийското морско господство (таласократия), когато се установява централизираното управление във враждебна среда по крайбрежията и в битки за морските пътища през Дарданелите, Мраморно море и Босфора. Във вътрешността на европейска и на малоазийска Тракия държавообразуването постепенно се разгръща между VIII и края на VI в. – началото на V в. пр. Хр. В общинно организираниите тракийски територии аристокрацията от бронзовата епоха се превръща в тежко въоръжена конница. Воинът не се мисли без коня, нито конят – без воина. Тяхната неделимост в конника става кодовата идея-образ на царя, но и на цяла Тракия, емблематичен образ на тракийската култура.

През периода между VI в. и началото на V в. и края на IV в. – началото на I в. пр. Хр. релефно се открояват социално-професионалните съсловия и се появяват нови, като това на търговците. За повечето от тях старогръцкият език става необходим. Военни командири повеждат наемни отряди, търговци се отправят към пазарите в крайбрежните градове, торевти произвеждат изделия от бронз, желязо и благородни метали. Раздвижването през тези векове, които са време на разцвет и за европейска, и за малоазийска Тракия, не поражда нови обществени отношения, защото не се създава пазарно стопанство. Царската икономика поддържа централизирания монопол върху добива на зърнени храни, фураж, злато и сребро и върху отглеждането на елитни стада. За разлика от елинските полиси робският труд е ограничен главно в домовете и стопанствата на аристократическата класа.

Аристокрацията е историческият носител на основните събития и процеси в Тракия. По времето на подема на тракийската държавност през V – IV в. пр. Хр. йерархичното политико-административно устройство се запазва в лицето на владетеля и на неговия съвет. Този съвет се състои от членовете на династията, но още през V – IV в. пр. Хр. в него се появяват парадинастите (страничните, успоредните династи), които могат да бъдат и от други аристократически родове, както и представители на служебния елит, особено преводачи от старогръцки език и отговорници за трудовите и военните повинности.

През епохата на писаната история от VIII в. пр. Хр. насетне тракийските групи по области са забелязани и описани от старогръцките наблюдатели най-напред заради качествата си на бойци и като участници в походи и сражения. *Гетите*, победените от великия персийски цар Дарий I при похода му срещу степните скити в края на VI в. пр. Хр., заемат обширните земи от двете стра-

ни на долното течение на Дунав. Първият изрично споменат техен владетел е Котелас, чиято дъщеря Меда Филип II Македонски взима за жена, когато сключва в 339 г. пр. Хр. съюз с баща ѝ срещу скитите. След Котелас в литературни текстове и надписи са споменати поне още седмина негови приемници, най-популярният сред които е Дромихет от края на IV – началото на III в. пр. Хр. Той пленява, нагостява и пуска на свобода своя пленник Лизимах – пълководец и наследник на Александър Велики, получил правото „да управлява Тракия“. Според легендарната поучителна приказка Дромихет гощава пленника си в златни и сребърни блюда, а сам се храни и пие в дървени и рогови, за да покаже безсмислието да се воюва срещу такъв суров воин като него. Археологическите находки на територията на гетите в днешна България, Румъния, Молдова и Украйна показват, че древните автори не са преувеличили богатството на династията. Историческият подем на династията е при Буребиста ($\pm$ 62 – до 44 г. пр. Хр.). Този съвременник на Гай Юлий Цезар успява да закрепи властта си от Карпатите до черноморския бряг. По това време гетите вече са наричани даки и с това народно име (с вероятна етимология „вълци“) застават на авансцената на военно-политическата история до 107 г., когато римският император Траян (98 – 117 г.) завладява след две кървави войни царството на героичния им цар Децебал. Тази победа е увековечена на Траяновия форум в Рим, където се издига триумфална колона с релефи за Дакийските войни.

Обитателите на равнината между Дунав и Централна Стара планина са известни като *мизи*. За старогръцките автори те са легендарно смели бойци, които „се сражават отблизо“, а за римските – най-коравият враг в Тракия в края на I в. пр. Хр.

Царството на *трибалите* се простира на запад от течението на р. Искър (ант. Оскиос), в днешна Северозападна България и Североизточна Сърбия. Първоначалното средище на тези многолюдни и войнствени траки е по средното и долното течение на р. Велика Морава, наречено от Херодот „Трибалско поле“. От IV в. пр. Хр. насетне трибалите постепенно разширяват владенията си на изток. Те се славят с опасната си войска, която често нахлува до Егейско море, за да плякосва селища и земи. От трибалските владетели изрично е споменат Сирм, чието име се появява в разказа на Ариан за похода на Александър Македонски към Дунав. Сирм преговаря с македонския цар чрез свои пратеници. Трибалите, сражавали се вече успешно с Филип II при завръщането му от скитския поход през 339 г. пр. Хр., излизат и срещу сина му Александър в 335 г. пр. Хр. в редовно сражение и се оттеглят в боен ред, без да бъдат победени.

Могъществото на трибалската върхушка и на нейните предводители се доказва от погребенията в Могиланската могила в гр. Враца (Северозападна България) и от скъпия им инвентар, който съдържа и колесница от предримската епоха. Погребенията са от първата половина на IV в. пр. Хр. и убедител-

но документиранта силата на тази династия, за която се съди и по съкровището от 165 сребърни съда, някои от които с позлата, открито при с. Рогозен, Северозападна България.

Във вътрешните дялове на Родопите и по северната предпланинска равнина още от V в. пр. Хр. са известни войнолюбивите и винаги непокорни *беси*. Тяхната военно-политическа организация е стабилна още през V в. пр. Хр., откогато датират и първите сведения за планинското централно светилище в Тракия на тракийския орфически бог Дионис – Сина на Великата богиня-майка. Някои царски имена, изглежда, могат да бъдат атрибутирани към тази династия, но най-достоверното си остава Вологес – жрец в светилището, а вероятно и цар. Той повежда едно от най-продължителните тракийски въстания срещу настъпващите на полуострова римляни в края на I в. пр. Хр.

Сред многобройните етноними на гъсто населеното двуречие между долното течение на реките Вардар и на Струма най-известни са траките *едони*. Едоните, известни още от Омировата „Илиада“ с царя си Резос, владеят Югозападна Тракия по долното течение на р. Струма с център планината Пангей, богата със златни и сребърни залежи. Писмените свидетелства съобщават за военните качества на мъжете в ред успехи на бойното поле през V в. пр. Хр. срещу атиняните. Тежко въоръжените пехотинци от Атина изгубват много бойци, преди да овладеят ключовото едонско средище „Деветте пътя“ на р. Струма, където основават град Амфиполис.

В Северозападна Мала Азия *витините* устояват независимото си царство между VI и I в. пр. Хр.

На политическата карта на древна Тракия най-мощното царство на юг от Стара планина е *одриското*, създадено в края на VI – нач. на V в. пр. Хр. Атинският историк Тукидид (V в. пр. Хр.) съобщава, че то е най-голямото в Европа между Адриатическо и Черно море. Наименованието *одриски* се отнася за територията, простираща се по теченията на реките Тунджа и Марица (ант. Тонзос и Хеброс) до Егейско море. Одриската династия е контролирала и Източните Родопи, Сакар и Странджа планина до морския бряг, както и хинтерланта на старогръцките колонии по Егейско, Мраморно и Черно море.

Одриската държава е описаната от елинските писатели най-напред заради действията на владетеля си Терес (роден ± 540, в писмените извори от ± 490 – ± 464 г. пр. Хр.). Той умело се възползва от похода на персийския цар Дарий I през Източна Тракия, Стара планина и Дунав срещу скитите през 515 г. пр. Хр., за да включи целия Черноморски басейн в границите си. Дарий обаче не могъл да се справи със скитската конница в откритата северночерноморска степ. Когато „дарят на царете“ се отдръпва от север на юг към изходния си пункт в района на Мраморно море и на Протоците, Терес се възползва от образувалия се военно-политически вакуум на североизток от Стара планина (ант. Хемус), присъединява гетите, които изпитват на гърба си персийския

удар, и през 80-те години на V в. пр. Хр. достига Дунав при долното му течение, като обявя реката за северна граница. Той прониква и дълбоко на югоизток до Бизантион (дн. Истанбул).

Към и след средата на V в. пр. Хр. в старогръцките писмени извори се появяват съобщенията за синовете на Терес Спарадок ($\pm 464 - \pm 444$ г. пр. Хр.) и Ситалк ($\pm 444 - 424$ г. пр. Хр.). По тяхно време Одриското царство представлява триъгълник с основа линията от устието на р. Места в Егейско море до устието на р. Дунав в Черно море. Изрично сведение за мощта на одриската царска династия се съдържа в числата за състоянието на одриската хазна, най-високото от които е 1000 таланта в метални изделия и монети.

Ситалк се възползва от Пелопонеската война между Атина и Спарта (431 – 404 г. пр. Хр.) и се опитва със 150-хилядна армия да овладее Източна Македония и Халкидическия полуостров, но не успява да се задържи в тези земи. След смъртта му в битка срещу трибалите за северозападния дял на Одриското царство неговият приемник Севт I (424 – 407/405 г. пр. Хр.) започва експанзия към Тракийския Херсонес (дн. полуостров Галиболи), за да го завладее и да установи контрол над жизнено важните за Атина морски пътища към и от Черно море, по които полисът се снабдява с тракийско и скитско жито.

Друг известен владетел на одрисите след Хебризелм (± 286 пр. Хр. – 383 г. пр. Хр.) е Котис I (383 – 359 г. пр. Хр.). Той е неизтощим пълководец, двуличен дипломат и суров владетел. Убит е по време на пир от атински наемници в една от своите крайморски резиденции тъкмо в годината, в която Филип II е провъзгласен за цар на Македония. Убийството слага край на тежката война между Атина, която брани владенията си в Тракийския Херсонес, за да запази морските пътища, и Котис, чиито планове са по-амбициозни, отколкото реални.

Филип II Македонски подхваща експанзията си на изток от р. Струма с най-добрата войска на времето. Котис е мъртъв, Одриска Тракия е поделена на три дяла между синовете на Котис I. След сполучливите завоевания на юг Филип отстранява двама от тракийските царе и през 40-те години на IV в. пр. Хр. покорява ядрото на Одриската държава, владяно от Керсеблепт (359 – 341 г. пр. Хр.), син на Котис I. Македонската войска прониква по долините на Марица и Тунджа до одриския царски град Кабиле и до Пулпудева (дн. Пловдив).

Македонското владичество в Тракия се изразява обаче само в присъствието на няколко гарнизона. Севт, наречен Трети ($\pm 330 - 302/301$ или 297 г. пр. Хр.), вероятно хипарх по време на царуването на Керсеблепт, напълно запазва самостоятелността си срещу македонските наместници в Тракия и нейните официални владетели, както приживе на Александър, така и след смъртта му в 323 г. пр. Хр. Одриската държава устоява на келтското нашествие през 280 – 279 г. пр. Хр., което се заражда в Централна Европа и се развихря в Югоизтока през III в. пр. Хр. Келтски групи организират в Тракия свое царство,

което просъществува докъм 20-те години на III в. пр. Хр., когато е унищожено от траките.

Упадъкът на тракийската политическа система и на тракийската култура е белязан с началото на римското завоевание през 20-те години на III в. пр. Хр., поставено на адриатическия бряг на Балканския полуостров, откъдето легионите сломяват съпротивата на илирите и достигат Епир в две последователни войни. Римският стратегически план е да се овладее Черноморският басейн. Това налага да се предприемат редовни военни кампании срещу тракийските царства. Бойните действия започват още към края на II в. пр. Хр., за да продължат две столетия и половина. Проникването до Черно море за дълго време е възпрепятствано от силната коалиция на Митридат VI – владетел на причерноморски земи. Тракийски наемни отряди служат под негово командване още от края на 80-те години на I в. пр. Хр. Спартак – един от техните командири, повежда най-кръвавото робско въстание през древността. Най-вероятно одриски аристократ, той попада в римски плен и е заставен да се бие като гладиатор. Между 73 – 71 г. пр. Хр. Спартак подлага Италия на жестока война, повеждайки след себе си роби от различен произход. Способността на Рим да действа на няколко фронта се потвърждава още веднъж и докато на Апенините легионите сразяват въстаниците, Марк Теренций Варон Лукул прониква от юг на север покрай Западното Черноморско крайбрежие и овладява старите гръцки колонии Бизантион, Аполония Понтика (дн. Созопол), Месамбриа (дн. Несебър), Одесос (дн. Варна) и др. В 29 – 28 г. пр. Хр. Марк Лициний Крас – внук на Крас, победителя на Спартак, завоюва Дунавската равнина след тежко сражение. След като получават на своя въпрос кой ги напада отговора на римляните „ние сме господарите на света“, траките заявяват на нашествениците „това ще стане, след като ни победите“.

В резултат от успеха на тази и следващи военни операции през 15 г. е учредена провинция Мизия. Територията ѝ първоначално лежи между вливането на р. Сава в Дунава при дн. Белград, Черно море с дунавската делта и Старопланинската верига. Тридесет години по-късно и последният тракийски васален на Рим цар Реметалк III е убит и император Клавдий (41 – 54 г.) обявява Тракия на юг от Хемус за римска провинция. Остава споменът, съхранен от римския историк Тацит, за мъжеството и храбростта на траките в безнадеежните битки.

ЛИТЕРАТУРА

- Бонев, А. (1988). *Тракия и Егейският свят през втората половина на II хил. пр. н. е.*, София.
- Георгиев, Вл. (1957). *Тракийският език*. София.
- Данов, Хр. (1969). *Древна Тракия. Изследвания върху историята на българските земи, Северна Добруджа, Източна и Егейска Тракия*

- от края на IX до края на III в. пр.н.е., София.
- Йорданов, К. (1998). Политическите взаимоотношения между Македония и тракийските държави (359 – 281 пр. Хр.), София (= *Studia Thracica* 7).
- Кацаров, Г., Дечев Д. (съст.) (1949), *Извори за старата история и география на Тракия и Македония*, София.
- Кацаров, Г. (2001). *Избрани съчинения, Том I*, София.
- Кацаров, Г. (2004). *Избрани съчинения, Том II*, София.
- Маразов, Ив. (1992). *Мит, ритуал и изкуство у траките*, София.
- Михайлов, Г. (1972). *Траките*. София.
- Петков, Пл. (2011). *Военно-политически отношения на тракийските владетели в Европейския Югоизток между 230/229 г. пр. Хр. – 45/46 г. сл. Хр.* Велико Търново.
- Попов, Хр. (2002). *Урбанизация във вътрешните райони на Тракия и Илирия през VI – I в пр. Хр.*, София.
- Попова, Р.(2010). *Тракийската култура в Северното Черноморие до III в.*, София (= *Studia Thracica* 13).
- Порожанов, К.(1998). *Общество и държавност у траките, средата на II – началото на I хил. пр. Хр. (в контекста на палеобалкано-западномалоазийската общност)*, София (*Studia Thracica*, 6).
- Тачева, М. (1983). Проблеми на тракийската политическа история (II в. пр.н.е. – 45 г. от н. е.), София (= *Годишник на Софийския университет, Исторически факултет*, 76)
- Тачева, М. (2000). *Власт и социум в римска Тракия и Долна Мизия*, София.
- Тачева, М. (2004). *Власт и социум в римска Тракия и Мизия, книга втора*, София.
- Фол, Ал. (1970). *Демографска и социална структура на древна Тракия*, София.
- Фол, Ал. (1972). *Политическа история на траките. Края на второто хилядолетие до края на пети век преди новата ера*, София.
- Фол, Ал. (1975). *Тракия и Балканите през ранноелинистическата епоха*. София.
- Фол, В. (1994). *Скалата, конят и огънят. Ранна тракийска обредност*, София.
- Фол, В. (2007). *Скални топоси на вяра в Югоизточна Европа и в Мала Азия през древността*. София (= *Studia Thracica* 10).
- Cary, M. (1757). *Histoire des rois de Thrace et de ceux du Bosphore Cimmérien, éclaircie par les medailles*, Paris.
- Detschew, D. (1957) (1976 ed. 2), *Die thrakischen Sprachreste*. Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien (= *Philosophisch-Historische*

- Klasse. Schriften der Balkankommission. Linguistische Abteilung XIV*).
Detschew, D. (1960) (ed. 2), *Charakteristik der thrakischen Sprache*, Linguistique balkanique II, Sofia.
Fol, A., Popov D., Yordanov K., Fol V. (2000). *Ancient Thrace*. Sofia.
Fol, V., Popov D., Yordanov K. (2014). *The Thracian Kings*, Sofia /
Фол, В., Попов Д., Йорданов, К. (2014). *Царете на траките*.
София.
Fol, V., Popov D. (2010). *The Deities of the Thracians*. Sofia /Фол, В., Попов, Д. 2010. *Божествата на траките*. София.
Haverkamp, S. (1736 – 1739). *Algemeene histori der zaaken in Asie, Afrika en Europe (etc.)*, 3 Bde. In s'Graavenhage, By Pieter de Hondt.
IGBulg = Mihailov, G. (1956 – 1970). *Inscriptiones Graecae in Bulgaria repertae*. Vol. I – IV. Vol. 12 (1971). Academia Bulgara Scientiarum. Serdicae. Vol. V (1997). In Aedibus Typographicis Rivae. Serdicae.
Tomaschek, W. (1980) (ed. 2), *Die alten Thraker. Eine ethnologische Untersuchung*. Österreichischen, Wien.
Venedikov, Iv., Gerasimov, T. (1979). *Thracian Art Treasures*, Sofia.

REFERENCES

- Bonev, A. (1988). *Trakia i Egeyskiyat svyat prez vtorata polovina na II hil. pr. n. e.* Sofia.
Georgiev, Vl. (1957). *Trakiyskiyat ezik*. Sofia.
Danov, Hr. (1969). *Drevna Trakia. Izsledvania varhu istoriyata na balgarskite zemi, Severna Dobrudzha, Iztochna i Egeyska Trakia ot kraya nya IX do kraya na III v. pr.n.e.* Sofia.
Yordanov, K. (1998). *Politicheskite vzaimootnoshenia mezhdu Makedonia i trakiyskite darzhavi* (359 – 281 pr. Hr.), Sofia (= Studia Thracica 7).
Katsarov, G., Dechev D. (Sast.), 1949, *Izvori za starata istoria i geografia na Trakia i Makedonia*. Sofia.
Katsarov, G. (2001). *Izbrani sachinenia*, Tom I, Sofia.
Katsarov, G. (2004). *Izbrani sachinenia*, Tom II, Sofia.
Marazov, Iv. (1992). *Mit, ritual i izkustvo u trakite*, Sofia.
Mihaylov, G. (1972). *Trakite*. Sofia.
Petkov, Pl. (2011). *Voenno-politicheski otnoshenia na trakiyskite vladeteli v Evropeyskia Yugoiztok mezhdu 230/229 g. pr. Hr. - 45/46 g. sl. Hr.* Veliko Tarnovo.
Popov, Hr. (2002). *Urbanizatsia vav vatreshnite rayoni na Trakia i Iliria prez VI- I v pr. Hr.*, Sofia.
Popova, R. (2010). *Trakiyskata kultura v Severnoto Chernomorie do III v.*, Sofia (= Studia Thracica 13).

- Porozhanov K. (1998). *Obshtestvo i darzhavnost u trakite, sredata na II G nachaloto na I hil. pr. Hr. (v konteksta na paleobalkano-zapadnomaloaziyskata obshtnost)*, Sofia (Studia Thracica, 6).
- Tacheva, M. (1983). *Problemi na trakiyskata politicheska istoria (II v.pr.n.e. - 45 g. ot n. e.)*, Sofia (= Godishnik na Sofiyskia universitet, Istoricheski fakultet , 76).
- Tacheva, M. (2000). *Vlast i sotsium v rimska Trakia i Dolna Mizia*, Sofia.
- Tacheva, M. (2004). *Vlast i sotsium v rimska Trakia i Mizia, kniga vtora*, Sofia.
- Fol, Al. (1970). *Demografska i sotsialna struktura na drevna Trakia*, Sofia.
- Fol, Al. (1972). *Politicheska istoria na trakite. Kraya na vtoroto hilyadoletie do kraya na peti vek predi novata era*, Sofia.
- Fol, Al. (1975). *Trakia i Balkanite prez rannoelinisticheskata epoha*. Sofia.
- Fol, V. (1994). *Skalata, konyat i oganyat. Ranna trakiyska obrednost*, Sofia.
- Fol, V. (2007). *Skalni toposi na vyara v Yugoiztochna Evropa i v Mala Azia prez drevnostta. Sofia* (= Studia Thracica 10).
- Cary, M. (1757). *Histoire des rois de Thrace et de ceux du Bosphore Cimmérien, éclaircie par les medailles*, Paris.
- Detschew, D. (1957) (1976 ed. 2), *Die thrakischen Sprachreste*. Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien (= Philosophisch-Historische Klasse. Schriften der Balkankommission. Linguistische Abteilung XIV).
- Detschew, D. (1960) (ed. 2), *Charakteristik der thrakischen Sprache*, Linguistique balkanique II, Sofia.
- Fol, A., Popov D., Yordanov K., Fol V. (2000). *Ancient Thrace*. Sofia.
- Fol, V., Popov D., Yordanov K. (2014). *The Thracian Kings*, Sofia
- Fol, V., Popov D., 2010, *The Deities of the Thracians*. Sofia.
- Haverkamp S., 1736 – 1739, *Algemene histori der zaaken in Asie, Afrika en Europe (etc.)*, 3 Bde. In s'Graavenhage, By Pieter de Hondt.
- IGBulg = Mihailov G., 1956–1970, *Inscriptiones Graecae in Bulgaria repertae*. Vol. I–IV. Vol. 12 (1971). Academia Bulgara Scientiarum. Serdicae. Vol. V (1997). In Aedibus Typographicis Rivae. Serdicae.
- Tomaschek, W., 1980 (ed. 2), *Die alten Thraker. Eine ethnologische Untersuchung*. Österreichischen, Wien.
- Venedikov, Iv., Gerasimov T., 1979. *Thracian Art Treasures*, Sofia.

THRACE AND THE THRACIANS

Abstract. Thracology as a modern interdisciplinary scientific discipline considered Thracians as an equal partners of the Hellenes, because they managed to create and develop a non-literary type of culture, alternative to the Hellenistic. This article provides some information about the political organization, social structure and culture of the Thracians.

✉ **Prof. Valeria Fol, DSc.**

University of Library
Studies and Information Technologies
119, Tsarigradsko chausse Blvd.
1784 Sofia, Bulgaria
E-mail: valeriafol@gmail.com